

שטד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת בחמה ליבוביץ

שבת העשרים וארבע

פרק ל"ב

מחמת (משכ"ה)

עיון למדק זה גם גליונות מסות תשי"א, תשי"ב, תשי"ג

א. שאלה כללית:

ר' יצחק עראמה בעל עקדת יצחק מליץ על שני חשבונים על פי הפסוק ירמיהו י"ב ב' "קרוב אתה בפיחם ורחוק סכליותיהם".

...וכל זה השד גדול, שאחר שלא קרוב ה' בפיחם אפשר שהוא רחוק סכליותיהם.

מה רמז סמא לדבריו אלה בפרקנו?

ב. ר' האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבנו פה

ספורג' ד"ה האחיכם יבואו למלחמה: האמנם תחשבו, שאחיכם ירצו לבוא להלחם כדי לכבוש. ד"ה ואתם תשבנו פה: במה שכבר נכבש, אין ספק שאינכם אושבים שיעלה זה בידכם, ואין זה אלא לחינא את לב אחיכם.

(1) במה שונה פירושו פן הפירוש הרגיל של פסוקנו?

(2) מה הביאו לפרש כפי שפרש?

ג. חסרות:

תשובת פשה

כ"ו: ויאמר אליהם משה

אם תעשו את חובי הזה
אם תחלצו לפני ה' למלחמה.

כ"א ועבר לכם כל חלוץ אפ הירדן לפני ה'
עד הורישו את אויביו מפניו

כ"ב ובכבשה הארץ לפני ה' ואחר
תשובו והייתם גקיים מה' ומישראל
והייתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה'

כ"ג ואם לא תעשו כן הנה חטאתם לה'
ודעו חטאתכם אשר תפסא אתכם.

כ"ד בנו לכם ערים לספכם
וגדרות לצאנכם
ואיוצא מפיכם תעשו.

במה שונים דברי משה בחזרתו של הצעת חשבונים מדברי החצעה
כפי שנסתחו חשבונים, מה התקונים והשגויים שהכניס משה?

הצעת חשבונים

ס"ו ויגשו אליו ויאמרו:

גדרות צאן נבנה למקננו פה
וערים לספנו.

י"ז ואנחנו נחלץ חושבים לפני בני
ישראל עד אשר אם הביאונם אל
מקומם וישב מפנו בערי הסבצר
ספני יושבי הארץ

י"ח לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני
ישראל איש בחלתו

י"ט כי לא נחל אתם מעבר הירדן
וחלאה כי באה נחלתנו אלינו
מעבר הירדן מזרחת.

ד. השוה לדברי חשבונים ס"ו-י"ח את דבריהם הבאים:

ב"ה

עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה
ספנו בשינו מקננו וכל בהמתנו יחיו שם בערי הגלעד
ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה
כאשר אדוני דובר.

ל"א

אם אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה
נחנו נעבור מלוצים לפני ה' ארץ כנען
ואמנו אחוזת נחלתנו מעבר לירדן.

ל"ב

(1) האם שני חשבונים ב"ה כ"ה התבטחו הפקודיה?

(2) מה הגורם לשוני זה?

(3) מה החבול העקרוני בין דבריהם ב"ה כ"ה לדבריהם ב"ה א?

א (4) באיזו גקודה לא ותרנו לפשה ועמדו על שלהם ולבסוף
ויתר משה להם?

ה. י"ט כי לא נחל אתם מעבר לירדן וחלוא כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחת.

רש"י ד"ה כי באה נחלתנו: כבר קבלנוה בעבה המזרחת.

רמב"ן ד"ה כי באה נחלתנו: (אחרי הביאו דברי רש"י) ואינו הגון שידברו כך לפני משה, ולומר "מכר קבלנוה", כי איננו ביום, אבל ברצונו חזר חלוי ולא קבלוה עד שיתבנה מרא להם.

אבל כך אמרו: לא נחילנו אתם, לפעם נחלתם בארץ הטובה שלהם, כי באה אלינו הנחלה הראויה לנו, שהיא ארץ מקנה, ולנו תמקנה יותר משאר השבטים, והיא דרך בקשה, לא דרך מריבה.

או שיאמרו: "כי לא נחל אתם", כי אפילו אם לא תחפזו לנה לנו עתה את הארץ, נעבור עמכם אנו וכל אשר לנו, אבל לא נחל אתם, כי בשוב אל הארץ הזאת, שהיא נחלתנו הראויה לנו ושאנחנו רוצים בה ואין שאר השבטים חפצים בה כלל.

(1) מה תיקן רש"י בדבריו?

(2) מהי טענתו של רמב"ן על פירושו של רש"י?

א. (3) כיצד תוכל להסיר תלונתו של הרמב"ן מפל רש"י?

א. (4) מה תהיה בין שני פירושי הרמב"ן?

(5) כיצד תופש הרמב"ן את הבטרי "באה נחלתנו אלינו"?

1. שאלות ודיוקים ברש"י:

(1) ד' ד"ה ולמה תניאון: הסירו וחנינו לבבנו מעבור, שיתנו סבורים, שאתם יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם.

(2) י"ז ד"ה וישב ספרנו בעורנו אצל אחינו

(3) כ"ד ד"ה וחירוצא מפיכם תפטרו לגבורה שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק, שטעה לא בקש מהם אלא ונכבשה, ואחר תשובו והם קבלו עליהם עד התבטלו, הרי הוסיפו להתעבב שבע שחלקו וכן עשו.

(4) כ"ה ד"ה ויצו להם: כמו עליהם ועל תנאם מינה אלעזר ויהושע, כמו (שמות י"ד) "ה' ילחם לכם".

2. לדברי בני גד ובני ראובן פסוקים ג'-ד'.

בעל "אור החיים" מנסה להסיר את הוצרכו - אחר שפירוט ספרות המקורות - לכלילם "הארץ אשר הכה ה' לפני עמך ישראל", וכי היו לפניכם ארצות אחרות ששמתם כשמתם עד שהוצרכו לסמן את אלה ולומר "אשר הכה ה' לפני...". ומי לא ידע שחוצה תכנס?

בעל מקור יצחק סחור יתור זה בעזרת הגמרא בבא פביעא ב' ע"ב: "הוא אמינא מציאה היא דרטר רבבן שבושה עליה, ששום דבורי ואמר: "חבראי לאן טידי חסר בה - איזל ואיתפס ואתפליג". (רש"י: אינו מפסיד ללוק, בחינם באה לו, בלא טורח).

(1) חסר, למה חריפה שאלת בעל אור החיים ביותר לאור מה שלמדנו בשאלה ג.

(2) כיצד מתייחס קושיתו של בעל "אור החיים" בעזרת דברי הגמרא הנ"ל?